

KÚRIA

Bfv. I. 660/2013/10. szám

A Kúria Budapesten, a 2013. év november hó 5. napján megtartott nyilvános ülésen meghozta a következő

v é g z é s t:

A csalás büntette és más bűncselekmények miatt folyamatban volt büntetőügyben az I. rendű, a II. rendű, a IV. rendű, a VII. rendű, a VIII. rendű terheltek védője, továbbá a VI. rendű terhelt által védője útján benyújtott felülvizsgálati indítványokat elbírálv a Pesti Központi Kerületi Bíróság 49.B.27831/2008/61. számú ítéletét, valamint a Fővárosi Törvényszék 23.Bf.8631/2012/27. számú ítéletét az I. rendű, a II. rendű, a IV. rendű, a VI. rendű, a VII. rendű, a VIII. rendű terheltek tekintetében hatályában fenntartja.

A végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, és ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

A Pesti Központi Kerületi Bíróság a 2012. február 20. napján kihirdetett 49.B.27831/2008/61. számú ítéletével **az I. rendű terheltet** bűnösnek mondta ki 3 rendbeli csalás büntettében [1978. évi IV. törvény 318. § (1), (2) bekezdés c) pont, (5) bekezdés b) pont] és 6 rendbeli csalás büntettében [1978. évi IV. törvény 318. § (1), (2) bekezdés c) pont, (4) bekezdés b) pont]. Ezért őt halmazati büntetésül egy évi – végrehajtásában kettő évi próbaidőre felfüggesztett – börtönbüntetésre ítélte.

A II. rendű terheltet bűnösnek mondta ki 6 rendbeli - egy esetben társtettesként elkövetett csalás büntettében [1978. évi IV. törvény 318. § (1), (2) bekezdés c) pont, (5) bekezdés b) pont] és 3 rb. csalás büntettében [1978. évi IV. törvény 318. § (1), (2) bekezdés c) pont, (4) bekezdés b) pont]. Ezért a II. rendű terheltet halmazati büntetésül egy évi négy hónapi – végrehajtásában kettő évi próbaidőre felfüggesztett – börtönbüntetésre ítélte.

A IV. rendű terhelt bűnösségét 2 rendbeli - egy esetben társtettesként elkövetett csalás büntettében [1978. évi IV. törvény 318. § (1), (2) bekezdés c) pont, (5) bekezdés b) pont], és 3 rendbeli csalás büntettében [1978. évi IV. törvény 318. § (1), (2) bekezdés c) pont, (4) bekezdés b) pont] állapította meg. Ezért őt halmazati büntetésül egy évi – végrehajtásában kettő évi próbaidőre felfüggesztett – börtönbüntetésre ítélte.

A VI. rendű terheltet bűnösnek mondta ki 2 rendbeli csalás büntettében [1978. évi IV. törvény 318.

§ (1), (2) bekezdés c) pont, (5) bekezdés b) pont] és egy rendbeli csalás büntetében [1978. évi IV. törvény 318. § (1), (2) bekezdés c) pont, (4) bekezdés b) pont]. A VI. rendű terheltet halmazati büntetésül kilenc hónap börtönbüntetésre ítélte, melynek végrehajtását kettő évi próbaidőre felfüggesztette.

A VII. rendű terheltet bűnösnek mondta ki egy rendbeli csalás büntetében [1978. évi IV. törvény 318. § (1), (2) bekezdés c) pont, (5) bekezdés b) pont] és 3 rendbeli csalás büntetében [1978. évi IV. törvény 318. § (1), (2) bekezdés c) pont, (4) bekezdés b) pont]. Ezért őt halmazati büntetésül kilenc hónap börtönbüntetésre ítélte, melynek végrehajtását kettő évi próbaidőre felfüggesztette.

A VIII. rendű terheltet bűnösnek mondta ki egy rendbeli csalás büntetében [1978. évi IV. törvény 318. § (1), (4) bekezdés a) pont] és 1 rendbeli csalás vétségében [1978. évi IV. törvény 318. § (1), (2) bekezdés I. fordulat]. Ezért a VIII. rendű terheltet halmazati büntetésül háromszáz napi tétel, napi tételenként ötszáz forint, összesen 150 000 Ft pénzbüntetésre ítélte és rendelkezett a meg nem fizetés esetén alkalmazandó jogkövetkezmények felől, továbbá a polgári jogi igényről és a bűnügyi költség megfizetéséről.

Az ítéleti tényállás lényege szerint a terheltek a H. Kft. üzletkötői voltak. A kft. a vele szerződésben álló magánszemélyeknek, illetve jogi személyeknek a megkötött szerződések után változó mértékű jutalékot fizetett. A cég alapvetően ún. vásárlói csoportok szervezésével foglalkozott, amelynek lényege, hogy a belépő és megalakuló csoport tagjai meghatározott futamidő alatt az általuk igényelt összeghez mérten havi díjakat befizetnek, és a csoport ily módon rendelkezésre álló pénzéből havonta sorsolják ki, hogy ki kaphatja meg az általa igényelt összeget. Előtörlesztés vállalása esetén az eredeti futamidő csökkenthető. Rendeltetésszerű működés esetén a futamidő végére a csoport minden tagja hozzájuthat az általa igényelt összeghez. A szerződés megkötésekor a kft. részére a csoport tagjai az igényelt összeg 3-4 %-át kitevő megbízási díjat fizettek, illetve az első havi törlesztő részletet is be kellett fizetni. Ezt követően a futamidő végéig folyamatosan kellett fizetni a havi törlesztő részleteket attól függetlenül, hogy mikor kapták meg az általuk igényelt összeget. A terheltek feladata a fenti szerződések értékesítése volt, jutalék a szerződés megkötéséért járt.

A terheltek az egyes ügyfeleknek ténylegesen nem magyarázták el a vásárlói csoport működésének lényegét, és őket tévedésbe ejtették azzal, hogy az igényelt összeghez biztosan, és hamar hozzájutnak. Magatartásukkal, és az általuk adott tájékoztatás útján azt a látszatot keltették, hogy a H. Kft. banki kölcsönt nyújt. Nem emelték ki, illetve nem tájékoztatták a sértetteket arról, miszerint előfordulhat, hogy csupán évek múlva, a futamidő végén jutnak a pénzükhöz, annak ellenére, hogy tisztában voltak azzal, miszerint az ügyfeleknek rövid időn belül van szükségük az általuk igényelt pénzre, általában lakásvásárlás, felújítás vagy nagy értékű ingóság vásárlása érdekében. A terheltek a legtöbb esetben tisztában voltak az igényelt összeg évekig nem halasztható céljával is. Megtévesztő magatartásuk következtében az ügyfelek abban a hiszemben fizették ki a megbízási díjat, az első törlesztő részletet, többen további törlesztő részleteket, hogy az általuk kívánt, és az üzletkötő által közölt rövid időn belül, vagy ha az ígért határidő már eltelt, legalább azon túl, de hamarosan megkapják az általuk banki kölcsönnek hitt összeget.

Az ügyfelek az általuk igényelt összeget egyetlen esetben sem kapták meg, annak ellenére, hogy tekintetükben a szerződés szerinti futamidő ténylegesen letelt.

Az ítélet tényállása az egyes sértettek esetében részletesen tartalmazza, hogy mely terhelt foglalkozott velük üzletkötőként, miként került sor a szerződés aláírására, illetve egy összegben, vagy részletekben milyen összegű megbízási díjat, illetve törlesztő részletet fizettek meg. A tényállás sértettenként rögzíti, hogy a kár egyetlen egy esetben sem térült meg.

Védelmi fellebbezések alapján másodfokon eljáró Fővárosi Törvényszék a 2013. március 11. napján jogerős 23.Bf.8631/2012/27. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta. Az I., a II., a IV., a VI. és a VII. rendű terheltek családi cselekményének jogszabályi helyénél feltüntette a (2) bekezdés II. fordulátát. Az I. rendű terhelt büntetését nyolc hónap börtönbüntetésre enyhítette, a felfüggesztés próbaidejét egy évre mérsékelte. A II. rendű terhelt börtönbüntetését tíz hónapra, a felfüggesztés próbaidejét egy évre enyhítette. A IV. rendű terhelt börtönbüntetését hét hónapra, a felfüggesztés próbaidejét egy évre mérsékelte. A VI. rendű terhelt büntetését hat hónap börtönbüntetésre enyhítette, míg a felfüggesztés próbaidejét egy évre mérsékelte. A VII. rendű terhelt büntetését hat hónap börtönbüntetésre, a felfüggesztés próbaidejét pedig egy évre enyhítette. A polgári jogi igényre vonatkozó rendelkezéseket, valamint az illeték fizetésére vonatkozó első bírói rendelkezést pontosította, illetve megváltoztatta, és döntött a másodfokú eljárásban felmerült bűnügyi költség viseléséről.

A másodfokú bíróság, részben hiányosnak minősítve az elsőfokú bíróság jogi indokolását, azt kiegészítette. Utalt rá, hogy a sértettek nem fogyasztói csoportba kívántak belépni a szerződések megkötésével, hanem rövid időn belül, alacsony kamatfizetés mellett kívántak kölcsönhöz jutni. Magatartásuk kétségtelenül könnyelmű volt, tévedésük azonban a gazdasági társaság megtévesztő hirdetéseire, illetve a terheltek csalárd eljárására volt visszavezethető. A másodfokú bíróság álláspontja szerint az irányadó tényállás alapján egyértelmű, hogy a terheltek tévedésbe ejtették a sértetteket, az általuk megkötött szerződések tartalmával kapcsolatban. Ily módon az elkövetési magatartás részükről aggálytalanul volt megállapítható. Nyomatékosan utalt arra, hogy a sértettek szándéka nem irányulhatott a szerződéskötési díj és az első részlet megfizetésére, ami egy kölcsönszerződés esetén nem is merülne fel, kizárólag a szerződéskötési költség egy része esetében mutat hasonlóságot a kölcsönszerződésekkel a tényállásban rögzített vásárlói csoportra vonatkozó konstrukció. A sértettek a terheltek által felvetett előtörlesztésre figyelemmel a szükségesnél magasabb összegre is kötöttek szerződést, és ezután fizették a törlesztő részletet. Ily módon olyan összeg befizetését vállalták, ami egy átlagos kölcsönszerződés vonatkozásában nem is merülne fel, ezért a terheltek a jogtalanság talaján álltak a szerződések megkötése során. A terheltek pedig a megkötött szerződések után részben jutalékot, részben fizetést kaptak.

A másodfokú bíróság kifejtette azt is, hogy az adott ügyben a jogtalan haszonszerzés megvalósulásához nem szükséges, hogy a vagyoni előny annál a személynél jelenjen meg, aki a megtévesztő magatartást tanúsítja. Ez más természetes, illetve jogi személynél is megjelenhet, miként az irányadó tényállás alapján rögzítésre került, hogy a sértettek által befizetett összegek a H. Kft. számlájára kerültek. A befizetések ugyanakkor a terheltek megtévesztő magatartásának voltak köszönhetőek. Az okozati összefüggés így módon nem szakadt meg azzal, hogy nem kizárólag náluk jelentkezett vagyoni előny, hanem a H. Kft.-nél. A terheltek megtévesztő magatartása folytán a sértetti befizetések révén a kft. vagyona gyarapodott. A kár bekövetkezte tekintetében a másodfokú bíróság rámutatott arra, hogy a szerződés megkötésekor fizetett megbízási díjjal kapcsolatban megállapítható volt, hogy ezen összeg a szerződés nem fizetése folytán történő megszűnés esetén nem jár vissza, így mivel a sértettek szándéka nem ilyen tartalmú szerződés megkötésére irányult, ezen összeg tekintetében a károkozás egyébként is aggálytalanul megállapítható.

Az alapeljárásban felhozott Pest Megyei Bíróság 3.Bf.669/2005/15. számú ítélete kapcsán a Fővárosi Törvényszék indokolásában kitért arra, hogy az általános szerződési feltételek ugyan rögzítik azt, hogy a sértettek részére a befizetett részletek a futamidő végén járnak vissza, a jogerős ítélet meghozataláig – bizonyítottan - egyetlen egy sértett részére sem történt teljesítés, annak ellenére, hogy több szerződés futamideje már lejárt. A sértettek ezen összegeket a terheltek megtévesztő magatartása nélkül nem fizették volna be, mivel nem vásárlói csoportba akartak

belépni, így az akaratuk, és szándékuk ellenére megkötött szerződés díjaként kifizetett összeg és a részletek megfizetése a vagyonukban beállt kárként értékelendő.

A jogerős ügydöntő határozat ellen az I., a II., a IV., a VII. és a VIII. rendű terheltek meghatalmazott védője terjesztett elő felülvizsgálati indítványt a Be. 416. §-ának (1) bekezdés a), b) és c) pontjára hivatkozással figyelemmel az 1952. évi III. törvény 270. § (2) és 272. § (1) bekezdésére. Az indítványozó hivatkozott a Be. 373. § III. a) és b) pontjaiban meghatározott eljárási szabályok megsértésére is. Ekként értékelte azt, hogy aggályok merültek fel a sértettek nyomozati kihallgatásával kapcsolatban. A tanúkihallgatások nem a Be. előírásai szerint történtek, ezért már a másodfokú bíróságnak - ezt észelve - az ítéletet felülbírálatra alkalmatlannak kellett volna minősítenie, és erre tekintettel a hatályon kívül helyezésről és az eljárás megismétléséről kellett volna rendelkezni.

A felülvizsgálati indítványnak a polgári jogi igényekkel kapcsolatos érvei szerint tisztázatlan maradt, hogy az igényt előterjesztő - ma is működő - H. Kft-től akár az eljárás előtt vagy után, illetve azt követően a sértettek a befizetések egy részét visszakapták-e vagy sem. Ennek hiányában a polgári jogi igény tárgyában megalapozott döntés nem hozható. Mindemellett az indítványozók szerint sérült az 1990. évi XCIII. törvény 53. §-ának (1) bekezdése, amely polgári jogi igény bejelentésére, illetékfizetési kötelezettséget ír elő. Az illetékbevezetésére nem került sor, ezért a polgári jog szabályai szerint idézés kibocsátása nélküli elutasításával egyenértékűen mellőzni kellett volna a polgári jogi igényre való kötelezést.

Sérelmezte a felülvizsgálati indítvány az előzőeken túlmenően, hogy a IV. rendű terhelt esetében a bíróságok nem vizsgálták az elévülést, illetve abban a körben helytelen álláspontra helyezkedtek. Az eljárás ismeretlen tettes ellen indult 2001. évben, amely nem minősül a Btk. 35. §-a szerinti, az elkövető ellen foganatosított eljárási cselekménynek, így módon az elévülést nem szakította félbe. Erre tekintettel nevezett esetében az elévülés bekövetkezett.

Az anyagi jogi szabálysértések körében a felülvizsgálati indítvány arra hivatkozott, hogy a jogtalan haszonszerzési célzat az adott ügyben nem állapítható meg, miként az sem bizonyítható, hogy a jogtalan haszon a terhelteknél jelent volna meg. Mindemellett felmerül más személyek büntetőjogi felelőssége is. Az érintettek cselekményeiben valamennyi törvényi tényállási elem egyidejű és maradéktalan megvalósítása kétséget kizáróan nem volt megállapítható.

Végül az indokolási kötelezettség megsértése körében a bűnösség megállapítását alátámasztó jogi indokolás hiányára hivatkozott.

Fentiekre figyelemmel a felülvizsgálattal érintett határozatok hatályon kívül helyezését és új eljárás lefolytatását indítványozta.

A VI. rendű terhelt meghatalmazott védője útján is terjesztett elő felülvizsgálati indítványt a Be. 416. § (1) bekezdés a) és b) pontja alapján a büntető anyagi jog szabályainak és a büntetőjog más szabályának megsértése miatt. Hivatkozott a Be. 373. § (1) bekezdés III. a) és b) pontjaiban foglalt eljárási szabályok megszegésére, illetve az 1952. évi III. törvény 270. és 272. §-aiban foglalt rendelkezések sérelmére. Mindezek alapján a megtámadott határozatok hatályon kívül helyezését és új eljárásra utasítást indítványozott.

Az indítványozó - történeti áttekintést adva a fogyasztói csoportok működéséről – az indokolási kötelezettség megsértése kapcsán kifogásolta, hogy a bíróságok ezen történelmi körülményeket a tényállás megállapítása során nem vizsgálták, nem indokolták és nem értékelték. Álláspontra szerint a VI. rendű terhelttel szemben hibásan állapították meg a tényállást. Mind a jogtalan haszonszerzés,

mind a tévedésben tartás, valamint a kár okozásának tényállási eleme az irányadó tényállásokból hiányzik. Nem tárták fel a bíróságok a sértettek tanúvallomásában mutatkozó ellentmondását, valamint a sértettek tudattartalmát, a tévedésbe ejtés és tartás tekintetében, ezért törvénysértően állapították meg a bűnösséget a csalási cselekményben. Hivatkozott arra is, hogy ügyfele alkalmazottként dolgozott a H. Kft.-ben és a T. Kiszövetkezetben is, elmaradt azonban e cégek és e cégek vezetőinek, valamint tulajdonosainak felelősségét érintő vizsgálat, amelynek hiányában kétséges, hogy történt-e bűncselekmény, és ha igen, azt a VI. rendű terhelt legfeljebb bűnsegédként követhette el.

A polgári jogi igényt illetően a sérelmezett ítélet megsemmisítését kérte arra hivatkozással, hogy a sértettek nem fordultak kártérítési igényükkel a H. Kft. és a T. Kiszövetkezet felé.

A Legfőbb Ügyészség BF.1217/2013. számú írásbeli nyilatkozatában a felülvizsgálati indítványokat részben törvényben kizártnak, az anyagi jogi kérdések tekintetében pedig alaptalannak találta, és a megtámadott határozatok hatályukban fenntartását indítványozta. Álláspontja szerint a felülvizsgálat alapjául az indítványokban felvetett eljárási szabálysértések sem szolgálhatnak, mert a *felülvizsgálati eljárásban* a tényállás megalapozatlanságára nem lehet hivatkozni, ily módon a tényállással ellentétes hivatkozások eredményre nem vezethetnek. A Legfőbb Ügyészség álláspontja szerint az indítványok nem a Be. 416. §-ának (1) bekezdés c) pontjában felsorolt eljárási szabálysértésekre hivatkoztak. Ebben a körben ugyanis a sértettek nyomozás során történt kihallgatásának a körülményei nem vitathatók és nem vizsgálhatók felül.

Az anyagi jogi törvénysértésre történő hivatkozás kapcsán kifejtette, hogy a tényállások tartalmazzák a sértetteket ért kárt, melyet a terheltek okoztak tévedésbe ejtő és tévedésben tartó magatartásukkal. Ezzel kapcsolatban valamennyi releváns tényállási elemet a tényállások tartalmazzák.

Alaptalannak találta a jogtalan haszonszerzés hiányára történő hivatkozást is, mivel ennek megállapítását az nem zárja ki, hogy a sértettek pénzbefizetéséből a terheltek közvetlenül nem részesedtek.

A büntethetőség elévülésére történő hivatkozás a Legfőbb Ügyészség szerint téves állásponton alapul, ugyanis az ismeretlen tettes ellen elrendelt nyomozás – az egységes bírói gyakorlat szerint – az elévülést félbeszakítja. Végezetül alaptalannak találta a polgári jogi igény megítélését sérelmező indítványokat is.

A Kúria a nyilvános ülésén a védők felülvizsgálati indítványukat az írásbelivel egyezően tartották fenn.

A Legfőbb Ügyészség képviselője felszólalásában kitért arra, hogy a bíróságok döntése valamennyi terhelt esetében törvényes. A nyomozás során elkövetett esetleges eljárási szabálysértések a felülvizsgálatot nem alapozzák meg. Az anyagi jogi kérdések körében a csalást teljes egészében megvalósultnak minősítette, mivel a terheltek tévedésbe ejtő magatartása folytán rövid időn belül kifizetendő hitel ígéretével került sor a tényállásban rögzített pénzüsszegek befizetésére, melyet a sértettek teljes egészében elvesztettek, ily módon a káruk is bekövetkezett. A jogtalan haszon pedig részint a munkadíj, részint pedig a részesedés folytán állt elő. A terheltek tevékenysége a jogtalanság talaján állt a megtévesztés folytán, ily módon a részükre kifizetett pénzüsszeg is jogtalannak minősül. A polgári jogi igényekre vonatkozó döntést is törvényesnek minősítve, - a védői felszólalások ellenére a megtámadott határozatok hatályában fenntartására tett indítványt.

A Kúria nyilvános ülésén az I., a II., a IV. és a VIII. rendű terheltek felszólalásukban ártatlanságukat hangoztatták, jogszerűen működő cég alkalmazottaiként jártak el, pénzt az ügyfelektől nem vettek át és részükre minden szükséges tájékoztatást megadtak.

A felülvizsgálat olyan rendkívüli jogorvoslat, amelynek kizárólag a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen és a Be. 416. §-ának (1) bekezdésében meghatározott okokból van helye. E törvényhely a felülvizsgálat törvényi okait taxatív felsorolja. Az a) és b) pont alapján büntető anyagi jogi szabálysértést, valamint a c) pont alapján – a Be. 373. § (1) bekezdés I. b) vagy c) pontjában, illetve II-IV. pontjában kimerítően felsorolt eljárási szabálysértések esetén van helye. A felülvizsgálati okok köre nem bővíthető.

Az eljárási törvény szerint a tényállás helyessége felülvizsgálat tárgya nem lehet, a Be. 423. § (1) bekezdésének törvényi előírása szerint a felülvizsgálati eljárásban a tényálláshoz kötöttség érvényesül, a jogerős határozatban megállapított tényállás az irányadó, és a felülvizsgálati indítványban ez a tényállás nem támadható.

Mindebből következően a Kúria a megállapított tényálláshoz még annak esetleges megalapozatlansága esetén is kötve van, és a felülvizsgálat során a vitatott jogkérdések kizárólag az alapeljárásban megállapított tényállás alapján bírálhatók el.

A Kúria - a fentiek előrebocsátását követően – a megtámadott határozatok felülbírálata során – a Be. 423. § (4) bekezdésében írtaknak megfelelően – a felülvizsgálati indítványban megjelölt okokra volt figyelemmel; emellett tekintettel volt az ugyanezen törvényhely (5) bekezdése alapján a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontjában megjelölt, és az indítványban nem hivatkozott feltétlen hatályon kívül eredményező esetleges eljárási szabálysértésekre is.

A felülvizsgálati indítványokban megjelölt eljárási szabálysértésekkel kapcsolatban a következőkre szükséges utalni.

A felülvizsgálat – az előzőekben kifejtettek alapján- kizárólag a Be. 416. §-ára alapítható.

Az indítványban hivatkozott rendelkezések azonban kizárólag abban az esetben irányadók, ha a Be. 416. §-ának (5) bekezdésére figyelemmel a jogorvoslati indítványt a jogerős ítéletnek kizárólag a polgári jogi igény, vagy a szülői felügyeleti jog megszüntetése kérdésében hozott rendelkezése ellen terjesztik elő. Ilyen esetben a Pp. szabályai szerint van helye felülvizsgálati kérelem előterjesztésének.

Jelen esetben azonban a védők további törvényben meghatározott felülvizsgálati okokra is hivatkoztak, így módon az eljárási szabálysértések vizsgálatára kizárólag a Be. 416. §-ának (1) bekezdés c) pontja alapján van törvényes lehetőség.

A Be. 373. § (1) bekezdés III. a) és b) pontja alapján hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés valósul meg, ha a bíróság bűnösség megállapítása, a felmentés, az eljárás megszüntetése, a cselekmény jogi minősítése, vagy a büntetés kiszabása, illetve az intézkedés alkalmazása tekintetében indokolási kötelezettségének oly mértékben nem tesz eleget, hogy emiatt az ítélet a felülvizsgálatra alkalmatlan, vagy az ítélet

indokolása a rendelkező résszel teljes mértékben ellentétes.

Mindkét indítvány csupán a jogszabályhely megjelölésével hivatkozott a Be. 373. § (1) bekezdés III. a) és b) pontjaiban megjelölt feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértésre, anélkül, hogy kifejtették volna mennyiben ellentétes a megtámadott határozat rendelkező része az indokolással.

Az I., II., IV., VII. és VIII. rendű terheltek védője által előterjesztett felülvizsgálati indítvány a bűnösség megállapítását alátámasztó jogi indokolás hiányában, míg a VI. rendű terhelt érdekében előterjesztett indítvány pedig azzal kapcsolatban látta megállapíthatónak a felülvizsgálat alapjául szolgáló törvényben meghatározott ok megvalósulását, hogy az eljáró bíróságok nem indokolták, hogy miért nem értékelték a fogyasztói csoportok történelmi körülményeire vonatkozó, az eljárásban felmerült hivatkozásokat.

Nyomatékosan szükséges utalni arra, hogy az indítványban megjelölt, és a Be. 373. § (1) bekezdés III. a) pontjában foglalt felülvizsgálati ok csak akkor vezethet – a felülvizsgálati eljárásban is – a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezéséhez, ha szoros összefüggésbe hozható a bűnösség megállapításával, a felmentéssel, az eljárás megszüntetésével, a cselekmény jogi minősítésével, vagy a büntetés kiszabásával, illetve az intézkedés alkalmazásával. Mindez pedig akkor állapítható meg, ha a megtámadott határozat indokolása oly mértékben hiányos, hogy nem állapítható meg belőle mire alapította a bíróság a döntését, azaz meghíúsul az érdemi felülvizsgálat lehetősége, aminek következménye lehet a hatályon kívül helyezés.

Fentiekből következően a tárgyalta felülvizsgálati ok esetében nem vizsgálható a bűnösség megállapításának, a felmentésnek, az eljárás megszüntetésének, a cselekmény jogi minősítésének, vagy a büntetés kiszabásának, illetve az intézkedés alkalmazásának anyagi jogi alapossága, helyessége, a felülvizsgálat során is csupán az vizsgálható, hogy nyomon követhető-e a bíróság értékelő tevékenysége, de annak eredménye vitássá nem tehető.

A VI. rendű terhelt javára benyújtott felülvizsgálati indítvány alapvetően ténykérdésekhez fűzi az indokolási kötelezettség megsértésére vonatkozó álláspontját. Ebben a körben a vád tárgyává tett tények alapján lefolytatott bizonyítási eljárást követően megállapított tényállás, illetőleg indoklás kapcsán az eljáró bíróságoknak az adott ügy körülményeit, és mindenekelőtt a vád tárgyává tett tényeket kellett vizsgálni. Ily módon a fogyasztói csoportok működésével kapcsolatos történelmi áttekintés indokolásba történő beemelése nem képezheti részét a Be. 258. §-ában foglalt indokolási kötelezettségnek.

Az I., II., IV., VII. és VIII. rendű terhelt érdekében

előterjesztett felülvizsgálati indítvány ugyanakkor a jogi indokolás hiányosságát sérelmezi.

Ezzel kapcsolatban azonban szükséges utalni arra, hogy a jogi indokolási kötelezettség megsértése, illetve hiányossága általában nem feltétlenül képez hatályon kívül helyezési okot. Ez csak akkor állapítható meg, ha a jogi indokolás annyira hiányos, hogy nem állapítható meg belőle, még jogi következtetés útján sem, hogy milyen jogszabályon alapul valamely büntetőjogi főkérdésben hozott döntés. Ebben az esetben a feltétlen eljárási szabálysértés megállapítható (1. számú BK vélemény). Ilyen jellegű hiányosság azonban a felülbírált ügyekben nem volt észlelhető. Valamennyi anyagi, és eljárásjogi rendelkezésre vonatkozó indokolás a megtámadott határozatok között megtalálható, a cselekményre és a terheltek bűnösségére vonatkozó részletes jogi indokolás pedig a Fővárosi Törvényszék, mint másodfokú bíróság ítéletének 11-15. oldaláig terjedő részében szerepel.

A Be. 373. § (1) bekezdés III. a) és b) pontjaira történő hivatkozás ezért alaptalan volt.

Az indítványokban a sértettek nyomozati kihallgatásával kapcsolatos eljárási szabálysértések a felülvizsgálatot nem alapozzák meg, mivel a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontjában meghatározott eljárási szabálysértések között nem szerepel a Be. 181. § (1) bekezdésében, a Be. 79-88. §-aiban szereplő rendelkezések esetleges megsértése. A védő által hivatkozottak legfeljebb ún. relatív eljárási szabálysértésnek minősülnek, amelyre felülvizsgálatot alapítani a törvény kizáró rendelkezése folytán nem lehet.

Az anyagi jogszabálysértésekre történő hivatkozás kapcsán az alábbiakra szükséges utalni.

A védők által előterjesztett felülvizsgálati indítványok ebben a körben túlnyomó rész a törvényben kizártak.

A VI. rendű terhelt védője által benyújtott felülvizsgálati indítvány I. és II. pontja alapvetően a tényállás hiányosságaira, ily módon a tényállás megalapozatlanságára, a bizonyítékok mikénti értékelésére hivatkozott. Mind az ellentmondásokra, mind az iratellenességre, mind az esetleges bizonyítási cselekmények hiányára történő hivatkozás a felülvizsgálat szempontjából törvényben kizárt érvelésnek minősül, mivel a tényállás törvényben meg nem engedett támadásának minősül.

Szemben a felülvizsgálati indítványban foglaltakkal nem vizsgálható a tényállás megalapozottsága, nincs mód az esetleges hiányosságainak kiküszöbölésére. Ezért nem támadható rendkívüli jogorvoslattal a bíróság ténymegállapító tevékenysége és a

bizonyítékok mikénti mérlegelése, és ezen keresztül a bűnösség kérdése, valamint - a minősítéssel kapcsolatos, vagy más büntető anyagi jogi szabály sérelme nélkül - kiszabott büntetés, illetve annak mértéke. A büntető anyagi jogi rendelkezésekre ezért kizárólag a megállapított tényekből vonható következtetés. Anyagi jogi felülvizsgálat tárgya csak az lehet, hogy a kifogásolt rendelkezés ténybeli alapját az ügydöntő határozat megállapította-e és az abból vont következtetés okszerű-e.

A fentiekre figyelemmel ezért a tényállás megállapítását és a bíróságok bizonyíték értékelését támadó felülvizsgálati indítványok a törvényben kizártak.

Ugyanez érvényes az I., a II., IV., VII. és a VIII. rendű terheltek védője által előterjesztett felülvizsgálati indítványnak a tényállás megalapozatlanságára vonatkozó érveivel kapcsolatban.

A IV. rendű terhelt tényállás 22. pontjában rögzített cselekményt illetően a felülvizsgálati indítványnak a Be. 416. §-ának (1) bekezdés a) pontjára alapított hivatkozása az elévülés tekintetében alaptalan.

A felülvizsgálati indítványt - a Be. 416. § (1) bekezdésének e) és f) pontjában meghatározott esetek kivételével - a megtámadott határozat meghozatala idején hatályos jogszabályok alapján kell elbírálni.

Az 1978. évi IV. törvény 36. § (1) bekezdés b) pontja szerint a büntethetőség elévül a büntetési tétel felső határának megfelelő idő, de legalább három év elteltével. A 35. § (1) bekezdése alapján az elévülést a büntető ügyekben eljáró hatóságoknak az elkövető ellen a bűncselekmény miatt foganatosított büntetőeljárási cselekménye szakítja félbe. A félbeszakítás napján az elévülés határideje ismét elkezdődik.

Mindebből következően a bűncselekmény elévülést csak azok az - ügy előre vitelét célzó, tehát érdemi - eljárási cselekmények szakítják félbe, amelyek ténybeli alapja azonos az utóbb vád tárgyává tett cselekmény ténybeli alapjával (tárgyi feltétel); illetve, amelyek meghatározott személy - a későbbi terhelt - ellen, a fentebb említett tények bekövetkezésében, előidézésében játszott szerepének tisztázására irányulnak (személyi feltétel). A fenti feltételek együttes teljesülése esetén az elévülés attól függetlenül félbeszakad, hogy a büntetőeljárás megindítására, a későbbi vádlott, ismeretlen személy, vagy más ismert személy ellen került-e sor, illetve, hogy a vádlottal szemben a bűncselekmény megalapozott gyanújának közlése, gyanúsítottkénti kihallgatása megtörtént-e (BH 2007.363.).

Mindebből következően a büntethetőség elévülését az ismeretlen tettes személyének felkutatása érdekében foganatosított eljárási cselekmény is félbeszakítja (BH 2008.204.).

A fentiekre figyelemmel - a IV. rendű terhelt védőjének érveivel szemben - a nyomozás az elkövető felelősségre vonása érdekében folyik. A nyomozás elrendelését és a nyomozati cselekményeket ezért az elkövető ellen foganatosítják. Annak a körülménynek tehát, hogy az elkövető kiléte ismert vagy sem, az elévülési idő folyása szempontjából nincs jelentősége, az elévülést így az ismeretlen tettes vonatkozásában foganatosított büntető eljárási cselekmény is félbeszakítja.

A felülvizsgált ügyben ugyanakkor megállapítható volt, hogy az ismeretlen tettes tekintetében foganatosított intézkedések ténybeli alapja mindvégig azonos volt a vád tárgyává tett, majd az eljárás bíróságok ítéletének alapjául szolgáló cselekményekkel. Ily módon az elévülés a IV. rendű terhelt tekintetében nem következett be.

A felülvizsgálati indítványok támadták a csalás megállapíthatóságát is. Ebben a körben az I., II., IV., VII. és VIII. rendű terhelt védője arra hivatkozott, hogy a jogtalan haszonszerzési célzatot nem lehet a sértetti szándékból levezetni. A törvényi tényállási elem egyidejű és maradéktalan megvalósítása kétséget kizáróan nem volt megállapítható a terheltek esetében, továbbá nem bizonyítható, hogy a jogtalan haszon a vádlottaknál jelent volna meg.

A felülvizsgálati indítványok ezen részükben nem megalapozottak.

Az 1978. évi IV. törvény 318. §-ának (1) bekezdése értelmében a csalást az követi el, aki jogtalan haszonszerzés végett más tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart, és ezzel kárt okoz.

A csalás elsődleges elkövetési magatartása a tévedésbe ejtés. A tévedésbe ejtéssel megvalósított csalási magatartás legfőbb jellemzője, hogy a kár az elkövető részéről kifejtett tévedésbe ejtéssel okozati összefüggésben kialakult tévedés eredményeként tett vagyoni jogi rendelkezés hatására következik be.

Csalás bűncselekménye esetén a sértett mindig valamely, a polgári jog szabályai szerint értékelhető jognyilatkozatot tesz a megtévesztés hatására, és ezzel okozati összefüggésben keletkezik nála, vagy harmadik személynél a kár. Erre figyelemmel nem fogadható el a felülvizsgálati indítvány azon hivatkozása, hogy a hatályos büntetőjogi szabályok egyike sem tartalmaz arra vonatkozó rendelkezést, hogy a sértettek vagyoni jogi rendelkezése és a bekövetkezett kár között okozati összefüggésnek kell lennie.

Töretlen a bírói gyakorlat annak megítélésében is, hogy a kár akkor

is megállapítható, ha a csalás nem átláthatatlan, és nem elháríthatatlan. Alkalmas ugyanakkor arra, hogy a károkozást előidézze. A tévedésbe ejtés tehát azon elkövetési magatartás, amikor a tévedést a tettes aktív erre irányuló tevékenysége idézi elő. Ilyen esetben a sértett nyilvánvalóan felismerné az érdekeinek megfelelő cselekvési irányt, de őt ebben a tettes tevékenysége akadályozza meg.

Szükséges utalni továbbá arra is, hogy az elkövetési magatartásoknak, a csaláshoz megkívánt jogügylet olyan elemeit kell átfogniuk, amelyek a károkozással okozati összefüggésben állnak. A csalás esetében ugyanis a sértett mindig kötelmi igény jogosultjává válik ugyan, ám ez a megtévesztés következménye, s nem a tévedésben lévő sértett és a terhelt közötti szerződés valós tárgya (BH 2012.5.).

A felülvizsgálati eljárásban irányadó tényállás kapcsán ezért megállapítható, hogy az elkövetők olyan ügyleti rendelkezésre készítették a sértetteket, amelyet azok különben nem tettek volna meg. Az erre vonatkozó tényeket pedig a tényállás maradéktalanul tartalmazza.

A Fővárosi Bíróság, mint másodfokú bíróság rendkívül részletes jogi indokolásában tényként állapította meg, hogy a jogerős ítélet meghozataláig (2013. március 11.) egyetlen egy sértett részére sem történt teljesítés, annak ellenére, hogy több szerződés már lejárt. Ezen megállapítást pedig az elsőfokú bíróság ítélete a 7. oldal második bekezdésében rögzíti azáltal, hogy az ügyfelek az igényelt összegeket nem kapták meg. Ebből pedig már a szerződések megkötésekor is fennálló károkozási szándékra lehetett következtetni.

Jelen esetben tehát a csalás kapcsán nem a terheltek által képviselt cég teljesítő képességének, hanem a teljesítési készség hiányának van jelentősége, amelyre vonatkozó másodfokú bíróság által kifejtett érvekkel a Kúria is egyetértett.

A felülvizsgálati indítványokkal kapcsolatban nyomatékosan szükséges utalni arra is, hogy a törvényi tényállás megvalósításának három egymást kiegészítő okozati összefüggés megléte a feltétele. Egyrészt a megtévesztő magatartásnak kell előidézni a tévedést, annak alkalmasnak, szándékosnak és más általinak kell lennie, ugyanakkor ezen tévedés váltja ki a megtévesztett személy vagyoni jogi rendelkezését, végül pedig a vagyoni jogi rendelkezés és a bekövetkezett kár között az okozati összefüggés fennáll. Ugyanakkor azonban a jogtalan haszonszerzés nem önálló tényállási elem, hanem a megtévesztő magatartás célzata. A haszonszerzés megtörténtének kérdése a csalás miatti bűnösség megállapítása szempontjából pedig közömbös. A kár bekövetkezte a

tényállási elem, miáltal a csalás befejezetté válik akkor is, ha a hasznát az elkövető vagy bárki más nem, vagy még nem is szerezte meg (BH 2011.160.). Mindez arra a töretlen bírói gyakorlatra utal, mely szerint a jogtalan haszonnak nem az elkövetőnél kell szükségszerűen jelentkeznie.

A rendkívüli jogorvoslati indítványokkal támadott jogerős határozatok tényállása, illetőleg a jogi indokolás megfelelően rögzíti, hogy a terheltek a vásárlói klubba tagként belépő személyeket a tagsággal összefüggő jogok és kötelezettségek tekintetében megtévesztették. Céljuk ezért nem a tagoktól összegyűjtött pénzösszegek szerződés szerinti visszaosztása, hanem kizárólag a pénzek megtévesztése útján az általuk képviselt cég részére történő megszerzése volt. Ekként nem kétséges, hogy a cég javára értelmezhető jogtalan haszonszerzés céljából valósították meg cselekményeiket.

Mindebből következően megállapítható, hogy az elhallgatott tények ismerete nyilvánvalóan befolyásolhatta volna a sértetteket abban, hogy az igényelt pénzösszeget a terheltek átadják-e. Ily módon a terheltek által alkalmazott megtévesztés okozója volt a sértettek önmagukat megkárosító magatartásának. Ennek következtében pedig a pénzüket elvesztő sértettek esetében a kár bekövetkezte nyilvánvaló.

A VI. rendű terhelt védője szerint a felelősség elsősorban a cég vezetőit terheli. Ezzel kapcsolatban a Kúria egyetértett a másodfokú bíróságnak a vádelvre vonatkozó érveivel. A bíróság nem vizsgálhatja a büntetőjogi felelősség szintjén olyan személyek cselekvőségét, akikkel kapcsolatban nem került sor vádemelésre. Az irányadó tényállásból azonban egyértelműen következik, hogy a megtévesztő magatartás tanúsításával a terheltek a csalás törvényi tényállási elemét valósították meg, még abban az esetben is, ha a jogellenes haszon esetlegesen másnál keletkezett.

A Kúria a teljesség kedvéért utalni kíván arra, hogy a felülbírált ügyben nem tekintette irányadónak a Pest Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság 3.Bf.699/2005/15. számú ítéletét. E határozat meghozatalára 2006. június 30-án, azaz a szerződéses futamidők lejártát megelőzően került sor, ugyanakkor a bíróság eltérő tényállás alapján hozta meg döntését. A másodfokú bíróság ugyanis rögzítette, hogy a H. Kft. jelenleg is működik, és nem merült fel adat arra vonatkozóan, hogy a gazdasági társaság a szerződésben vállalt kötelezettségeiket ne teljesítené.

A felülbírált ügyben ezzel szemben a Kúria számára irányadó tényállás rögzítette, hogy a kár nem térült meg, a másodfokú bíróság pedig a tényállás részének tekintendő indokolásában megállapította, hogy a több szerződés lejártá ellenére sem került

sor egyetlen egy sértett részére sem a teljesítésre.

Mindezek alapján tehát a felülvizsgálati eljárásban a Be. 423. § (1) bekezdése szerint irányadó jogerős ítéleti tényállás a csalás megállapításához szükséges valamennyi törvényi tényállási elemet tartalmazta. Ily módon tehát a kár, illetőleg a jogtalan haszonszerzési célzat hiányára vonatkozó védői álláspontok alapvetően a tényállás felülvizsgálati eljárásban meg nem engedett támadásának minősültek, ezért nem eredményezhették a jogerős határozatok megváltoztatását.

Végezetül szükséges utalni arra, hogy a polgári jogi igénnyel kapcsolatban előterjesztett indítványok törvényben kizártak.

A VI. rendű terhelt védője által benyújtott felülvizsgálati indítvány a polgári jogi igény tekintetében az ítélet megsemmisítését kérte, mivel a sértettek nem fordultak kártérítési igényükkel a H. Kft. felé. Velük szemben ezért nem kerülhetett volna sor a polgári jogi igény megítélésre.

Ez az álláspont alapvetően téves. A Be. 54. §-a a sértettet feljogosítja arra, hogy a vád tárgyává tett cselekmény következtében keletkezett kárigényét büntetőeljárásban is érvényesítse. Ennek nem feltétele az, hogy polgári peres eljárást kezdeményezzen a károkozóval szemben. A Be. 54. §-ának (3) bekezdése egyenesen úgy rendelkezik, hogy a polgári jogi igény egyéb törvényes úton való érvényesítését nem zárja ki, hogy a sértett magánfélként nem lépett fel. Ebből következően a sértett törvényes joga eldönteni, hogy büntető vagy polgári eljárásban lép fel a károkozóval szemben. Amennyiben pedig a sértett polgári jogi igényét bejelentette a Be. 335. §-ának (2) bekezdése alapján azt a bíróság köteles érdemben elbírálni, ha ítéletében megállapítja a bűncselekménnyel okozott kár mértékét.

Az I., II., IV., VII. és VIII. rendű terhelték védőjének álláspontja szerint az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 53. §-ának (1) bekezdése sérült az eljárásban, mivel a polgári jogi igény bejelentésére a törvény illeték fizetési kötelezettséget ír elő. Azonban a polgári jogi igényt bejelentők nem fizettek illetéket, ezért igényüket el kellett volna utasítani.

A Kúria ezzel kapcsolatban az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 62. §-ának (1) bekezdés c) pontjára utal, mely szerint illeték feljegyzési jog illeti meg a felet, amennyiben bűncselekményből származó kár megtérítése iránt terjeszti elő igényét.

Mindebből következően az eljáró bíróságok törvényesen bírálták el a sértettek polgári jogi igényét, és rendelkeztek – az illeték feljegyzési jog kapcsán - az ügydöntő határozatban az állam javára fizetendő illeték felől.

A Kúria a hivatalból elvégzett felülvizsgálat kapcsán egyéb – az indítványozó által nem hivatkozott – feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértést sem észlelt.

Ezért a Kúria a megtámadott határozatokat a Be. 426. §-ára figyelemmel a felülvizsgálati indítvánnyal érintett terhelték tekintetében hatályában fenntartotta.

A végzés elleni fellebbezést a Be. 3. § (4) bekezdése, a felülvizsgálatot a Be. 416. § (4) bekezdés b) pontja kizárja. Az

ismételt felülvizsgálati indítvány benyújtásával összefüggő tájékoztatás a 418. § (3) bekezdésén alapul azzal, hogy a Be. 421. § (3) bekezdésére figyelemmel a Kúria az ugyanazon jogosult által ismételten, vagy a más jogosult által azonos tartalommal előterjesztett indítvány elutasítására vonatkozó határozat hozatalát is mellőzheti.

Budapest, 2013. november 5.

Dr. Csere Katalin s. k. a tanács elnöke, Dr. Csák Zsolt s. k. előadó bíró, Dr. Vaskuti András s. k. bíró

A kiadmány hitelélül:

bírószági ügyintéző
MGy